

Ed.

428. Nefndarálit

um frv. til laga um áhrif kjötverðs á framfærsluvísitölu.

Frá minni hl. fjárhagsnefndar.

Frumvarpi þessu var vísað til nefndarinnar 8. okt. í haust, en var ekki afgreitt í nefndinni fyrr en rétt fyrir jólín. Var ég þá á förum heim til mína, og varð því ekki af, að ég gæfi út nál. í það sinn. En með því að ég er meðnefndarmönnum mínum ósammála um þetta mál, þykir mér rétt að gera nú grein fyrir afstöðu minni til þess, enda hefur það ekki enn verið tekið til 2. umr.

Frumvarpið er samhljóða bráðabirgðalögum frá 29. sept. s. l. og er lagt fyrir Alþingi til staðfestingar á þeim.

Tæplega mun það orka tvímaelis nú, að bráðabirgðalög þessi hafa gefist illa í framkvæmd. Kom það þegar í ljós á s. l. hausti, að þau, ásamt ráðstöfunum „verðlagsnefndar landbúnaðarvara“, höfðu truslandi áhrif á kjötsöluna, meðan á sláturtíðinni stóð.

Þegar kjötverðið var ákveðið um miðjan sept. s. l., mun almennt hafa verið búið við, að það yrði ekki hið endanlega verð, heldur mundi ríkisstjórnin gera ráðstafanir til að lækka það með niðurgreiðslum úr ríkissjóði eða á annan hátt, enda hafði hún tekið sér vald til þess með bráðabl. frá 2. ágúst 1945. Fólk beið því, sem eðlilegt var, með kjötkaup sín eftir hinu lægra verði, er það bjóst við. Olli dráttur sá, sem þannig varð á því, að kjötsala gati hafizt að ráði, bæði framleiðendum og neytendum óþægindum og tjóni, að minnsta kosti sumis staðar.

Þegar bráðabirgðalög þessi loks komu 29. sept. 1945, var enn ýmislegt í óvissu um rétt manna til endurgreiðslu á hluta kjötverðsins, því reglugerð átti að setja, er kvaði nánar á um þessi atriði. Sú reglugerð er dagsett 10. okt. 1945, eða þegar mjög var liðið á sláturtíðina. Mun hún ekki hafa tekið allan vasa af um framkvæmd þessa máls, og enn mun jafnvel vera nokkur óvissa hvað það snertir.

Þessi óvissa um hið raunverulega kjötverð dró mjög úr kjötkaupum manna í sláturtíðinni s. l. haust, einkum á þeim stöðum, þar sem venja hefur verið að kaupa að haustinu nokkurn vetrarforða af kjöti, eins og t. d. verið hefur á Akureyri. Þetta er ástæðan til minni kjötsölu þar s. l. haust heldur en áður hefur tilkazt, en sú fávislega fjarstæða, sem slegið hefur verið fram, að minni kjötkaup á Akureyri stöfuðu af blaðaummaelum og pólitiskri afstöðu manna þar, hefur auðvitað ekki við neitt að styðjast.

Með þeim seinagangi, sem á þessu máli var s. l. haust, var framleiðendum bakað tjón og neytendum að minnsta kosti óþægindi. Jafnvel þó að allt kjötið seljist að lokum á innlendum markaði, bætir það ekki tjónið að fullu, því sala kjötsins í heildsölu, beint frá sláturhúsum, er auðvitað kostnaðarminnst og viða hagkvæmust fyrir háða aðila, en drátturinn á málinu hefur einkum spilt þeirri sölu. Úr því ríkisstjórnin tökk þessi mál í sínar hendur, án þess að kveðja Alþingi til, bar henni auðvitað að hafa ráðstafanir sínar tilbúnar 15. sept. s. l., þegar hið fyrra verðlag fél í úr gildi.

En þó að setning bráðabirgðalaga þessara og reglugerðar samkv. þeim gengi seint, virðist framkvæmd þeirra ganga enn seinna, og ekkert af kjötverðinu mun enn hafa verið endurgreitt til neytenda. Hins vegar hefur verið mjög mikil um skýrslugerðir og alls konar skriffinnsku í sambandi við væntanlega endurgreiðslu. Hefur einnig þessi seinagangur vakið óánægju viðsvegar um land, sem meðal annars má sjá af samþykkt „fulltrúaráðs verkalyðsfélaganna“ frá 13. þ. m. Má þó ætla, að sú samþykkt sé ekki gerð af neinum illvilja til ríkisstjórnarinnar.

Við mistök ríkisstjórnarinnar í kjötsölumálunum bætist svo sú ráðstöfun „verðlagsnefndar landbúnaðarvara“ að hækka verzlunarálagningu kjötsins um 48 aura á hvert kg. Verði um 5 þús. tonn af kjöti selld innanlands, eins og verðlagsnefndin gerir ráð fyrir, nemur hækjun þessi á þriðju milljón króna, og leggst hún einnig á þann hluta verðsins, sem endurgreiddur er. Má að visu vel vera, að einhver hækjun hafi verið nauðsynleg, vegna vaxandi dýrtíðar, en hér virðist þó full-langt gengið, og án efa hefði mátt verja einhverju af þessu fé betur.

Ríkisstjórnin hafði annars staðar heimild til að koma í veg fyrir, að kjötverðið hækkaði visitöluna, og þurfti því ekki á þessum bráðabirgðalögum að halda til þess. Heldur virðast þau gefin út í sparnaðarskyni, og ber ekki að lasta þann tilgang í sjálfu sér, en aðferðin til að ná honum virðist þó næsta hæpin. Hún er sú, að láta verulegan hluta landsmanna ekki fá neina endurgreiðslu á kjötverði, þó að visitalan sé miðuð við allmiklu lægra verð en þeir greiða. Þessi flokkun neytendanna í styrkhæfa og óstyrkhæfa er tölувert handahófskennd og í mörgum tilfellum

ranglát. Mun þetta þegar vera farið að sýna sig. Að visu sparar þetta ríkissjóði nokkur útgjöld, á meðan raunhæfari ráðstafanir gegn dýrtíðinni eru ekki gerðar, en þeim sparnaði hefði án efa mátt ná á annan og réttlátari hátt, að minnsta kosti að nokkru, t. d. með því að halda verzlunarálagningu kjötsins meira í skefjum.

Úr því sem komið er tel ég ríkissjóði skylt að standa við þau loforð, sem gefin hafa verið um endurgreiðslu á hluta af verði þess kjöts, er þegar hefur verið keypt, og fellur sú skylda ekki niður, jafnvel þó að bráðabirgðalög þessi falli úr gildi. Hefur og ríkisstjórnin, sem fyrr segir, aðra lagahilmild til að greiða niður jafnt kjötverð sem verð annarra innlendra vara. Það er því engin nauðsyn, að Alþingi staðfesti bráðabirgðalög þessi. Og þar eð þau hafa gefist illa í framkvæmd, eins og hér að framan er vikið að, virðist rétt, að Alþingi felli þau úr gildi. Legg ég því til, að frv. þetta verði fellt.

Alþingi, 14. febr. 1946.

Bernh. Stefánsson.